

KANT O LJUDSKOJ ŽIVOTINJI

David Baumeister, *Kant on the Human Animal: Anthropology, Ethics, Race* (Northwestern University Press, Evanston, 2022.)

Prikaz

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8131164>

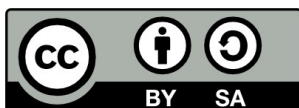
Ana Galić

Udruženje Sofia, Banja Luka
ana.galic.bl@gmail.com

Kant o ljudskoj životinji: antropologija, etika, rasa, knjiga je Davida Baumeistera, profesora filozofije na Seton Hill Univerzitetu, objavljena 2022. godine u državi Illionis u Evenstonu (SAD), za izdavača Northwestern University Press. Knjiga se sastoji od pet poglavlja, uvoda i epiloga.

Prvo poglavlje naziva „Životinje, ljudi i inače“ otpočinje objašnjenjem zbog čega Kant često navodi konje, ovce i stoku kao primjere kojima ilustruje svoje radove. To je zbog zanatskog posla Kantovog oca, koji je radio sedla i remenje, obično za noseću stoku, a koga je Kant imao priliku posmatrati, živopisno navodi autor. U ovom poglavlju Baumeister nam predstavlja na šta je obratio pažnju u Kantovom pisanju, a to su tri sljedeće stavke: i ljudi i životinje su životinje – zajedno učestvuju u prirodnim ciklusima života i smrti, posjeduju dušu i sl; ljudi posjeduju razum, za razliku od bilo koje druge životinje na Zemlji – ovaj status označava psihološku i praktičnu dimenziju čovjeka; čovjek kao razumna životinja ima dužnost prema drugim ljudima koja se očituje u poštovanju – to poštovanje prema neljudskim životinjama izostaje. Baumeister nije zadovoljan načinom na koji rani Kant piše o životinjama, tretirajući ih samo *opisno*, ali ipak nailazi na poređenje ljudskog i životinjskog života kao univerzalnog u razvoju, u esejima iz 1754, kao i u eseju iz 1755¹, što se kasnije samo potvrđuje kada se čitaju pozniji radovi gdje Kant kontinuirano čovjeka izjednačava sa životinjom. U ovoj fazi se Kant oslanja na Aristotela i njegovo učenje o duši, dodjeljujući dušu svim živim bićima, a u konačnici, tj. od 1790. godine i životinje i ljude podvodi pod naziv prirodni organizmi. Autor podvlači da je jedna od najvećih razlika između ljudskih životinja i životinja koju Kant navodi (iako bez empirijskog dokaza) posjedovanje razuma od strane ljudske životinje kao racionalne (iako bi se moglo tvrditi da je to bipedalizam, ali on je epifenomen za sebe). Međutim, ono što je bitno za savremeno izučavanje Kanta i

1 1754. “The Question, Whether the Earth Is Aging, Considered from a Physical Point of View;”, 1755. *Universal Natural History and Theory of the Heavens*.

Kant on the Human Animal

Anthropology, Ethics, Race

David Baumeister

njegovu praktičnu, odnosno moralnu upotrebljivost, jeste etička (ne)odgovornost racionalnih životinja prema ostalim, iracionalnim životinjama.

Drugo poglavlje „Animalnost i moral“ prati razdvajanje ljudske animalnosti i ljudske moralnosti, tačnije antropologije i etike, a u krajnjem empirijsko-naturalističke i transcendentno-praktične dimenzije. Začetke moralnosti Kant izvodi iz razuma. Sve kreće od knjige *Postanka* i potpuno formiranog para koji posjeduje razum. Osvještavanje razuma je, po Kantu, čin koji rađa moralnost, to je shvatanje da je čovjek taj koji može, za razliku od bilo koje druge životinje, prevazići sopstvene granice, granice u kojima se nalaze sve druge životinje. On je taj koji može ne poslušati instikt, a poslušati glas Božji. Razdvajanje na pomenute dvije dimenzije je kod Kanta *nasilno*, piše Baumeister, a odnos ovog dualiteta najbolje se očituje u Kantovom odnosu prema samoubistvu. Čovjek, po Kantu, ne smije izvršiti samoubistvo. Samoubistvo nije

dozvoljeno jer se time prekida postojanje jedne moralne ličnosti, a ne zato što je ljudski život dio života na planeti Zemlji uopšte. Za Kanta život nije najveća vrijednost, nego postoje dužnosti čije je izvršavanje više i važnije i od života samog, odnosno čovjek je moralna kreatura koja *vrijedi više* od čovjeka kao animalne kreature. Nasilnost u ovoj evolucijskoj i vrednosnoj gradaciji animalnog i moralnog u čovjeku je nužna, jer animalnost sama za sebe predstavlja prijetnju za čovječnost i zbog toga se mora aktivno, tj. silom suzbijati. Dakle, animalnost ima vrijednost, ali moralnost je daleko vrednija.

U **trećem poglavlju** naziva „Antropologije ljudske životinje“ obrađuje se antropološki aspekt Kantove filozofije i kao što Van de Pitte piše, a autor ponavlja, njen značaj nikada ne može biti prenaplašen, kao ni njen uticaj na ostatak filozofskog rada u Kantovom životnom djelu. Ovdje je Baumeister u stvari svoju pažnju posvetio samo jednom, tri strane dugom, Kantovom tekstu, a u pitanju je osvrt na rad mladog Italijana Pietra Moscatia i njegov tekst *Delle corporee differenze essenziali che passano fra la struttura de' bruti e la umana*, koji je 1771. godine preveo na njemački Johan Beckmann, a na koji je zatim tada 45-godišnji Kant odlučio da ima nešto za reći. Autor ne očekuje od čitaoca da posvetu istu pažnju ovom radu kao i on sam, ali smatra da je bitno pribilježiti da je upravo ovim tekstom Kant naznačio početak njegovog interesovanja za područje antropologije. Što se tiče knjige samog Baumeistera, čiji prikaz radimo, autor ističe da Kant u ovom tekstu takođe po prvi put govori da ljudsko biće nije nimalo različito od ostalih životinja koje hodaju na četiri noge. Teza koju Moscati zastupa, a koju Kant entuzijastično prihvata (dopunjujući svoju tezu da je razvitak razuma i morala u čovjeka praćen bolom i anomalijama) jeste da je bipedalizam neprirodan čovjeku, za koju Moscati navodi niz argumenata.

Četvrto poglavlje nosi naziv „Razotkrivena animalnost“ i radi heurističkih svrha, za ovo poglavlje se može reći da se odnosi na Kantove „radove o ljudskoj prirodi“, navodi autor. Baumeister započinje ovo poglavlje objašnjenjem Kantove definicije animalnosti kao originalne i prirodne ljudske predispozicije date u djelu *Religija unutar granica golog razuma* iz 1793. Autor se zatim osvrće na animalnost u Kantovoj teoriji obrazovanja. Kant daje uputstva za odgajanje čovjeka od malih nogu njegujući harmoničan pristup svim čovječjim predispozicijama, uključujući i animalnost. Za animalnost je bitno *fizičko*

obrazovanje, odnosno disciplina koja će ukrotiti tijelo, dok je *praktično* obrazovanje namijenjeno progresivnoj upotrebi razuma. Na zadnjem mjestu autor razmatra teleološki značaj animalnosti po razvoj ljudske prirode u istoriji, uz zaključak da animalnost nije prepreka ljudskom razvoju i moralnom perfekcionizmu, već nezamjenjivo svojstvo i neophodan kontributor dobrobiti za čovjeka.

„Animalnost i rasa“ je završno, **peto poglavlje** ove knjige. U ovom poglavlju autor se osvrće na Kantovo učenje o rasi, sa svojim, kako on tvrdi, novim i relevantnim uvidima u Kantovu teoriju rase. Određene ljudske grupe okarakterisane su na osnovu rase kao ne-bijele i u nekom stepenu izjednačene sa „divljaštvom“, tako da upravo u ovom dijelu Kantovog opusa možemo naići na neke od najpotresnijih i zaključaka koji su za svaku osudu šire javnosti, a do kojih je ovaj mislilac došao. Teza kojoj je Kant predan glasi: dok sve četiri elementarne rase *jednako posjeduju* čitav niz izvornih klica ili predispozicija specifičnih za vrstu unutar svojih priroda, animalnost i razum

su pak *nejednako razvijeni* unutar priroda različitih grupa u odnosu jedne na drugu (konkretno, u pitanju su Crnci i domorodačke grupacije). Za Kanta, animalnost prevladava nad racionalnošću kod pomenutih grupacija (u *Fizičkoj geografiji* nalazimo dokaz o racionalnoj supremaciji bijele i „žute“ rase nad „obojenim“ i „bakarno-crvenim“ rasama, a zatim i u drugim radovima). Baumeister se ovdje fokusira na umnu kvalifikaciju životinja o kojima je riječ (Crnac, „Amerikanac“ ili „divljak“) samo utoliko ukoliko su mišljene kao ideološke jezgre zapadnog kolonijalizma². Na kraju poglavlja autor postavlja brojna, danas aktuelna, pitanja vezana za rasu.

Baumeisterovu knjižicu *Kant o ljudskoj životinji* **preporučujemo za čitanje** jer pokreće sljedeća pitanja: evaluaciju Kantove teorije o ljudskoj animalnosti i njen doprinos savremenim naporima da se ponovo promisli odnos ljudskih bića kako međusobno, tako i spram prirodnog okruženja.

2 Slijedeći Tiffany Lethabo King i njenu studiju: *Crni sprudovi: pučinske formacije crnačkih i domorodačkih studija (The Black Shoals: Offshore Formations of Black and Native Studies)*, autor ne želi spljoštiti ove dimenzije Kantove rasne teorije jednu u drugu ili konstruisati kolonijalno nasilje učinjeno crnim i američkim autohtonim ljudima kao ekvivalent, već radi upravo suprotno.